Prava nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj

Pemper, Kristina

Undergraduate thesis / Završni rad

2017

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Polytechnic Nikola Tesla in Gospić / Veleučilište Nikola Tesla u Gospiću**

Permanent link / Trajna poveznica: https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:107:799796

Rights / Prava: In copyright / Zaštićeno autorskim pravom.

Download date / Datum preuzimanja: **2024-03-28**

Repository / Repozitorij:

Polytechnic Nikola Tesla in Gospić - Undergraduate thesis repository

zir.nsk.hr

Image not found or type unknown

VELEUČILIŠTE „NIKOLA TESLA“ U GOSPIĆU

Kristina Pemper

Prava nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj
The rights of national minorities in the Republic of Croatia

Završni rad

Gospić, 2017.

VELEUČILIŠTE „NIKOLA TESLA“ U GOSPIĆU

Upravni odjel

Stručni upravni studij

PRAVA NACIONALNIH MANJINA U REPUBLICI HRVATSKOJ

THE RIGHTS OF NATIONAL MINORITIES IN THE REPUBLIC OF CROATIA

Završni rad

MENTOR:
Prof. dr. sc. Sanja Barić

STUDENT:
Kristina Pemper
MBS: 2963000148/09

Gospić, rujan 2017.

Veleučilište „Nikola Tesla“ u Gospiću

Upravni odjel

Gospić, 15.3.2017.

ZADATAK

za završni rad

Pristupniku Kristina Pemper MBS: 2963000148/09

Studentu stručnog studija Upravnog prava izdaje se tema završnog rada pod nazivom

PRAVA NACIONALNIH MANJINA U REPUBLICI HRVATSKOJ

Sadržaj zadatka: Istražiti pojam nacionalnih manjina, dati kratki povijesni pregled i detaljno razmotriti prava nacionalnih manjina u RH prema trenutnoj regulaciji. Pri tome imati u vidu domaće, ali i relevantne i primjenjive međunarodne instrumente, prije svega Okvirnu konvenciju o pravima nacionalnih manjina Vijeća Europe. Osim pregleda pravne regulacije, potrebno je iznijeti i stanje u praksi, tj. istražiti postojeće stanje poštivanja i ostvarenja određenih prava.

Završni rad izraditi sukladno odredbama Pravilnika o završnom radu Veleučilišta „Nikola Tesla“ u Gospiću.

Mentor: prof. dr. sc. Sanja Barić (ime i prezime) zadano: 15.3.2017. (nadnevak) S. Barić (potpis)

Pročelnik odjela: Tomislav Lopac, pred (ime i prezime) predati do: 30.09.2017. (nadnevak) (potpis)

Student: Kristina Pemper (ime i prezime) primio zadatak: 15.03.2017. (nadnevak) Kristina Pemper (potpis)

Dostavlja se:

- mentoru
- pristupniku

IZJAVA

Izjavljujem da sam završni rad pod naslovom ***Prava nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj*** izradila samostalno pod nadzorom i uz stručnu pomoć mentorice prof. dr.sc. Sanje Barić.

Ime i prezime

Kristina Pemper

SAŽETAK

U svom radu pisat ću o samom nastanku manjina kroz povijest pa sve do danas, o njihovom definiranju, pravima i zaštiti istih na međunarodnoj razini, europskoj razini te naposljetku i u Republici Hrvatskoj.

Ključne riječi:

- ljudska prava
- nacionalne manjine
- prava nacionalnih manjina
- zaštita ljudskih prava
- zaštita prava nacionalnih manjina

SUMMARY

In my work, I will write about the emergence of minorities through history, to date, their definition, rights and protection at the international level, European level and ultimately in the Republic of Croatia.

Keywords:

- Human rights
- National Minorities
- the rights of national minorities
- protection of human rights
- protection of the rights of national minorities

SADRŽAJ

1.UVOD.....1
2. NASTANAK POJMA NACIONALNE MANJINE.....3
2.1 ODREĐIVANJE POJMA NACIONALNE MANJINE.....5
2.2 NACIONALNE I ETNIČKE MANJINE.....7
3. MEĐUNARODNI STANDARDI ZAŠTITE NACIONALNIH MANJINA.....7
4. RAZVOJ I OSTVARIVANJE PRAVA NACIONALNIH MANJINA U REPUBLICI HRVATSKOJ.....12
5. PRAVA I SLOBODE NACIONALNIH MANJINA.....16
6. ZAŠTITA LJUDSKIH PRAVA I PRAVA NACIONALNIH MANJINA U REPUBLICI HRVATSKOJ 27
6.1 ANTIDISKRIMINACIJSKA POLITIKA 29
6.2 ANTIDISKRIMINACIJSKA POLITIKA U REPUBLICI HRVATSKOJ.....31
7. MEĐUNARODNA SIGURNOST I ETNIČKI KONFLIKTI.....33
8. ZAKLJUČAK.....36
9. LITERATURA.....38

1. UVOD

Ideja o tome da ljudska bića imaju izvjesna prava, a koja drugi trebaju poštivati, otvara mnoga pitanja. Prvo, ako su prava izvedena iz činjenice da su ljudi živa bića, otvara se pitanje: a koja su to prava? Tko ih jamči, što slijedi ako ih se ne poštuje? Ako se radi o moralnim imperativima, jer je sankcija moralna osuda, u boljem slučaju i političko djelovanje, zašto ne kažemo da se radi o političkoj proklamaciji ili moralnim načelima nego govorimo o pravu? Odakle ta prava?[1]

Dakle, ljudska prava su temeljna prava koja ima svaka osoba, to su prava koja stječe svojim rođenjem i koja su neotuđiva i nedjeljiva. Ova prava postoje kao prirodna prava, odnosno kao prava garantirana pravnim propisima kako nacionalnog, tako i međunarodnog prava.
Ljudska prava, bez obzira kako su formulirana, su jamstvo da se institucije i postupci utvrđuju radi ljudi, a ne protiv ljudi. Ljudska prava podrazumijevaju određene sadržaje, poštivanja i očekivanja ponašanja drugih, države i njenog pravnog poretka.
Ljudska prava nisu samo prava, ono su jedno od ključnih uporišta modernog pravnog sustava, neobilazna i komplementarna načelima slobode, konstitucionalizma, vladavine prava, jednakosti, nacionalne ravnopravnosti, socijalne pravde i slično. Ti pojmovi su i po sadržaju i prema Ustavu pravni pojmovi.[2]

Za razvoj ljudskih prava ključno je bilo usvajanje Opće deklaracije o ljudskim pravima gdje u odredbi članka 1. stoji:
Sva ljudska bića rađaju se slobodna i jednaka u dostojanstvu i pravima. Ona su obdarena razumom i sviješću te trebaju jedna prema drugima postupati u duhu bratstva. [3]

[1] Kregar Josip, Što su ljudska prava, Ljudska prava, Uvod u studij, Zagreb, 2014., str. 1

[2] Ibid., str 4

[3] Opća deklaracija o ljudskim pravima, NN 12/2009, čl.1

Također, u 2. članku Deklaracije zabranjuje se diskriminacija:
Svakome pripadaju sva prava i slobode utvrđene u ovoj Deklaraciji, bez razlike bilo koje vrste, kao što je rasa, boja kože, spol, jezik, vjeroispovijed, političko ili drugo mišljenje, nacionalno ili društveno podrijetlo, imovina, rođenje ili drugi status.
Nadalje, ne smije se praviti nikakva razlika na osnovu političkog, pravnog ili međunarodnog statusa zemlje ili područja kojemu neka osoba pripada, bilo da je to područje neovisno, pod starateljstvom, ne-samoupravno, ili mu je na neki drugi način ograničen suverenitet.[4]

No, većina je zemalja danas kulturno raznolika. Za vrlo malo zemalja se može reći da njihovi građani dijele isti jezik ili da pripadaju istoj etnonacionalnoj skupini.
Ta raznolikost daje povoda cijelom nizu važnih pitanja koja potencijalno stvaraju podjele. Manjine i većine sukobljavaju se sve više oko takvih pitanja kao što su jezična prava, regionalna autonomija, političko predstavništvo, nastavni plan, prava na zemlju, politika useljavanja i naturalizacije, čak i državni simboli i izbor državne himne ili državnih praznika. Pronalaženje moralno obranjivih i politički održivih odgovora na ta pitanja najveći je izazov s kojim se danas suočavaju demokracije.[5]

Manjinska prava ne mogu se podvesti pod kategoriju ljudskih prava, pa možemo reći da je to posebno područje koje je osjetljivog karaktera u svakoj državnoj tvorevini zbog posebnog položaja manjina i njihovih ugroženih prava.

[4] Opća deklaracija o ljudskim pravima, op. cit., čl. 2

[5] Kymlicka Will, Multikulturalno građanstvo, Liberalna teorija manjinskih prava, Zagreb, 2003., str. 5

2. NASTANAK POJMA NACIONALNE MANJINE

Manjine, kakve god da bile, kulturne, nacionalne, vjerske, odavno su se počele spominjati kao bitan element svake države, njenog uređenja te međudržavnih odnosa. Kroz povijest prvo su se počele pojavljivati vjerske, a zatim i etnonacionalne manjine. One povijesno prethode i konceptu nacionalne države i konceptu ljudskih prava (univerzalnih), a sam koncept nacionalne manjine pojavio se nakon Francuske revolucije i Bečkog kongresa (1815), te se dalje razvijao uvelike zahvaljujući procesima sekularizacije u zapadnoj Europi te nastanku modernog međunarodnog prava.

Sekularizacija je značila potiskivanje vjerske pripadnosti u privatnu sferu, uz istodobno sve veće isticanje nacionalnog identiteta u javnoj sferi društva. Tijekom povijesnog razvoja manjinske zaštite kao dominantni atributi izbijali su najprije vjerski, zatim nacionalni, a nakon toga se prešlo i na šire područje, etnički atribut (zajedničko porijeklo, tradicija, kultura, jezik) koji se uzima kao najznačajnije obilježje manjine.

Prvi sustav međunarodnopravne zaštite nacionalnih manjina u Europi nastao je nakon Prvog svjetskog rata u okrilju Lige naroda.[6] Taj sustav je bio relativno cjelovit, iako nije pobliže pojmovno odredio niti definirao manjinu. Negativna strana sustava bila je ta što on nije obuhvatio sve države, nego samo neke od pobijeđenih i novonastalih, odnosno proširenih država, a obaveze u odnosu na manjine nametnute su samo malim zemljama. U periodima dva svjetska rata i između njih naročito su bile ranjive takozvane manjine bez države matice.

Pored njih, postoji još jedna osjetljiva kategorija čija su se prava na međunarodnoj sceni štitila posebnim konvencijama, a to su urođenički narodi. Nakon Drugog svjetskog rata bilo je jasno da je potreban drugačiji pristup manjinskim pravima. Mnogi liberali nadali su se da će njihov novi odnos prema ljudskim pravima razriješiti manjinske sukobe. Umjesto da ranjive skupine štite izravno - specijalnim pravima za pripadnike određenih skupina, kulturne će manjine biti zaštićene neizravno, tako da se zajamče temeljna građanska i politička prava svim pojedincima bez obzira na to kojoj skupini pripadali.

[6] Liga naroda ili Društvo naroda bila je međunarodna organizacija država osnovana na prijedlog Wilsona nakon Prvog svjetskog rata. Njezin temeljni cilj bio je plemenit i teško dostižan: mir u svijetu.

Postajalo je sve jasnije da se manjinska prava ne mogu podvesti pod kategoriju ljudskih prava, te da tradicionalni standardi ljudskih prava ne mogu riješiti određena pitanja poput: koje bi jezike trebalo priznati u parlamentima, bi li političke funkcije trebalo raspodijeliti u skladu s načelom nacionalne ili etničke proporcionalnosti?

Etnička pripadnost, poput vjerske, nešto je što bi ljudi morali moći slobodno iskazivati u svom privatnom životu, ali to nije bila stvar državne brige. Da bi ostvarile ideal homogene države, vlade su tijekom cijele povijesti vodile niz različitih politika koje se tiču kulturnih manjina. Neke su manjine fizički eliminirane, bilo masovnim izgonom (ono što sada zovemo etničkim čišćenjem), bilo genocidom. Druge manjine su prisilno asimilirane, prisiljene da usvoje jezik, religiju i običaje većine. U drugim se, pak, slučajevima prema manjinama postupalo kao prema stalno nastanjenim strancima, izlagalo ih se fizičkoj segregaciji i ekonomskoj diskriminaciji, te su im uskraćivana politička prava.[7]
Slom socijalizma u Istočnoj Europi i zastrašujući etnički sukobi bili su ključni čimbenici da naraste svijest o zaštiti etnokulturnih manjina za daljnji razvitak demokracije. Stavljen je fokus na zaštitu individualnih prava i princip nediskriminacije.

U povijesti su ulagani različiti napori kako bi se zaštitile kulturne manjine i kako bi se regulirali potencijalni sukobi između većinskih i manjinskih kultura. Prvi zaista značajan i međunarodno važeći dokument koji se bavi problematikom zaštite manjinskih prava je *Povelja o građanskim i političkim pravima,* u čijem članku 27 stoji: „U onim državama u kojima postoje etničke, vjerske ili jezične manjine, osobama koje pripadaju tim manjinama ne smije se uskratiti pravo da u zajednici s ostalim pripadnicima svoje grupe uživaju svoju kulturu, ispovijedaju i iskazuju svoju vjeru ili da se služe svojim jezikom.“

Etnokulturna pravda, što znači zaštita od mogućih nepravdi tijekom nacionalnog konstituiranja većine koja dominira, postala je standard za ocjenjivanje položaja manjina u nekoj zemlji.

[7] K. Will, op.cit.,str. 6-7

Opća skupština Un-a gore navedenu odredbu Povelje je protumačila i dopunila 1992. godine prihvaćanjem *Deklaracije o pravima osoba koje pripadaju etničkim, nacionalnim, vjerskim i jezičnim manjinama.* Deklaracija sadrži čitav niz zahtjeva koje manjine mogu tražiti od društva u kojem žive, ali nije pravno obvezujući dokument i ne osigurava mehanizme međunarodne kontrole svojeg provođenja. Iste godine na snagu su stupila dva dokumenta Vijeća Europe: Europska povelja o regionalnim i manjinskim jezicima i Okvirna konvencija za zaštitu nacionalnih manjina.

2.1 ODREĐIVANJE POJMA NACIONALNE MANJINE

Nažalost, ne postoji općeprihvaćena pravna definicija nacionalnih manjina.
Upotreba naziva za manjine nije ujednačena ni u unutrašnjem ni u međunarodnom pravu. Tomu su uzrok različiti povijesni i politički razlozi, predrasude, ali i želje da se ograniče prava manjina. Tako se u raznim državama, uz izraze etničke, odnosno nacionalne manjine, upotrebljavaju izrazi nacionalne zajednice, etničke zajednice, narodne skupine, etničke skupine, narodnosti, jezične skupine, itd. Pod manjinom se podrazumijevaju grupe pojedinaca, državljana dane države, koja se od brojno prevladavajuće grupe državljana razlikuje po svom etničkom porijeklu, jeziku, nacionalnoj ili vjerskoj pripadnosti. Moguće je također da se unutar nacionalne zajednice izdvajaju grupe koje sjedinjuje samo zajednički jezik, vjera ili etničko porijeklo, a žele zadržati te osobine.

Potreba praktičnog određenja pojma (nacionalne) manjine pojavila se već s provođenjem članka 27. Međunarodnog sporazuma o građanskim i političkim pravima. Zbog toga je specijalni izvjestitelj Francesco Capotorti predložio (1977.) da se pod manjinom misli na "neku grupu brojčano inferiornu ostatku stanovništva neke države... čiji članovi – kao državljani te države – imaju etnička, vjerska ili jezična obilježja koja ih razlikuju od ostatka stanovništva i koji, barem implicitno, dijele osjećaj solidarnosti usmjeren na održanje njihove kulture, tradicije, vjere i jezika".[8]

[8] Mesić Milan, Pojam nacionalnih manjina i njihovo političko predstavljanje: slučaj Hrvatske, Politička misao: časopis za politologiju, Vol. 50 No. 4, prosinac 2013., str. 112

Komisija za prava OUN-a prihvatila je 1978. godine njegovu definiciju nacionalne manjine. Slične definicije kasnije su davali i brojni drugi specijalni izvjestitelji. Sasvim neočekivano, definicija nacionalne manjine dana je i u jednom međunarodnopravnom aktu (Prijedlogu dodatnog protokola uz Konvenciju o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda koji se odnosi na osobe koje pripadaju nacionalnim manjinama iz 1993. godine). Ta definicija glasi:

Nacionalna manjina označava grupu osoba u jednoj državi koja:
a) prebivaju na teritoriju te države i njezini su državljani;
b) održavaju dugotrajne, čvrste i postojane veze s tom državom;
c) pokazuju distinktivna etnička, kulturna, vjerska ili jezična obilježja;
d) dovoljno su reprezentativne, mada su malobrojnije od ostatka stanovništva države ili njezine regije;
e) motivirane su brigom da zajedno sačuvaju ono što konstituira njihov zajednički identitet, uključujući njihovu kulturu, tradiciju, vjeru i jezik.

Iz svih danih definicija, formalnih ili neformalnih, možemo reći da su nacionalne manjine dio stanovništva države u kojoj žive, te se od većine stanovništva te države razlikuju po obilježjima koje su svojstvene toj nacionalnoj manjini, a ta obilježja su jezik, kultura, vjera, običaji i slično. Isto tako, za pojam nacionalne manjine bitno je da se njime obuhvaća autohtono stanovništvo koje je nastalo u toku povijesti određene države, a ne recimo ekonomski emigranti, izbjeglice, azilanti, te ljudi za koje se smatra da privremeno prebivaju na području određene države.

Nacionalnim manjinama osigurava se njihov nacionalni, vjerski, kulturni i jezični identitet, te prema tome možemo reći da se pored univerzalnih ljudskih prava manjinama osiguravaju i posebna prava čija je svrha očuvanje njihovog nacionalnog identiteta i samobitnosti.

2.2 NACIONALNE I ETNIČKE MANJINE

Postoje dvije skupine državljana jedne države koje su prema nacionalnim ili etničkim obilježjima brojčane manjine u odnosu na većinsko stanovništvo. To su etničke ili nacionalne manjine. Takve manjine najčešće su dijelovi naroda koji su u nekoj drugoj državi (ili državama) većinski narod, kao što su to npr. češka, njemačka ili tal. manjina u Hrvatskoj. Gdjekad se samo takve manjine nazivaju nacionalnima, dok se etničkim manjinama nazivaju one koje su dijelovi naroda koji ni u kojoj državi nisu većinski, dakle, nemaju svoju »matičnu« državu. [9]

3. MEĐUNARODNI STANDARDI ZAŠTITE NACIONALNIH MANJINA

Činjenica je da je broj jezičnih i etničkih grupa višestruko veći od broja suverenih država, što isto tako znači da mnogi narodi nemaju svoju državu ili ne čine većinsku etničku i jezičnu grupu ni u jednoj državi. Stalna mobilnost, ekonomske, političke i druge migracije uvijek dovode do stvaranja novih nacionalnih manjina. Manjine postoje otkada i države, jezici, vjerske zajednice, etničke posebnosti, te priznavanje i zaštita istih ima jako dugu povijest. Svaka višeetnička zajednica koja se želi konstituirati kao demokratska država mora riješiti pitanje zaštite svih manjinskih naroda i manjina koje u njoj žive, bez obzira na njihovu brojnost. Zaštita nacionalnih manjina bitna je za stabilnost, demokratsku sigurnost i mir.
Pod zaštitom manjina podrazumijeva se omogućavanje manjini da kao grupa u državi u kojoj čini brojčanu manjinu u odnosu na ukupan broj stanovnika, opstane kako u fizičkom, tako i u duhovnom i kulturnom smislu.

Međunarodna zaštita manjina obuhvaća međunarodne norme o zaštiti nacionalnih (narodnih, etničkih, rasnih) jezičnih i vjerskih manjina. Pretеže, međutim, uvjerenje da nema općih normi o zaštiti tih manjina, tj. da nema općeg običajnog međunarodnog prava o zaštiti manjina. Zaštita manjina temelji se na međunarodnim instrumentima, najčešće međunarodnim ugovorima; njen su sadržaj međunarodne obveze i prava država obvezanih tim ugovorima i

[9] Hrvatska enciklopedija Leksikografskoga zavoda Miroslav Krleža, Etničke manjine, dostupno na: http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=18519

manjina što žive na području tih država.[10] Standardi koji su sadržani u brojnim međunarodnim dokumentima mogu se podijeliti u dvije skupine. U prvu skupinu spadaju međunarodni sporazumi-konvencije za zaštitu prava manjina- koje su potpisale i ratificirale pojedine države. U drugu skupinu međunarodnih dokumenata spadaju instrukcije, mišljenja, preporuke i deklaracije raznih međunarodnih organizacija o zaštiti manjina. Veliki značaj imaju brojne preporuke Parlamentarne skupštine Savjeta Europe o zaštiti manjina, Deklaracija Ujedinjenih naroda o pravima manjina iz 1992. godine, a naročito razne preporuke visokog komesara za nacionalne manjine OEBS-a. [11]

Zaštita nacionalnih manjina u međunarodnim dokumentima:

- Ujedinjeni narodi[12]
- Vijeće Europe[13]

Najvažnija od mjera na razini Ujedinjenih naroda je usvajanje Deklaracije o pravima osoba koje pripadaju nacionalnim ili etničkim, vjerskim i jezičnim manjinama, te osnivanje Radne skupine za manjine koja djeluje u okviru Pododbora za promicanje i zaštitu ljudskih prava.
Najvažniji dokument UN-a za zaštitu prava nacionalnih manjina je Deklaracija o pravima osoba koje pripadaju nacionalnim ili etničkim, vjerskim i jezičnim manjinama.

Ovaj dokument donijela je Generalna skupština UN-a 1992. godine, zaključivši da je zaštita prava nacionalnih, vjerskih i jezičnih manjina sastavni dio jedne od osnovnih zadaća Ujedinjenih naroda- promicanja i poštivanja ljudskih prava i temeljnih sloboda za svih, bez obzira na razlike u rasi, spolu, jeziku, vjeri i drugima.[14]

---

[10] Vukas Budislav, Međunarodna zaštita manjina, Politička misao: časopis za politologiju, Vol.12 , No. 1-2, lipanj 1975, str.95

[11] OEBS- organizacija za europsku sigurnost i suradnju, osnovana 1973. godine

[12] Ujedinjeni narodi- (skraćeno UN) je međunarodna organizacija za održavanje mira i sigurnosti u svijetu, razvijanje dobrosusjedskih odnosa, ekonomsku suradnju, širenje tolerancije i promicanje poštivanja ljudskih prava i osnovnih sloboda čovjeka.

[13] Vijeće Europe- je međunarodna organizacija država šire europske regije čiji su glavni zadaci jačanje demokracije, zaštite ljudskih prava i pravne države na europskom kontinentu.

[14] Erceg Tena, Položaj nacionalnih manjina u RH - zakonodavstvo i praksa, Centar za ljudska prava, Zagreb, travanj 2005., str. 1

Osim ove deklaracije, ostali dokumenti UN-a u kojima se posredno ili neposredno ističe nužnost zaštite prava nacionalnih manjina su: Povelja Ujedinjenih naroda (1945.), Opća deklaracija o ljudskim pravima (1948.), Konvencija o sprječavanju i kažnjavanju zločina genocida (1948.), Međunarodna konvencija o ukidanju svih oblika rasne diskriminacije (1965.), Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima (1966.), Međunarodni pakt o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima (1966.), Deklaracija o ukidanju svih oblika netolerancije i diskriminacije utemeljene na religiji i vjerovanju (1981.), Konvencija o pravima djeteta (1989.) i drugi dokumenti.

Vijeće Europe u mnogim svojim dokumentima naglašava potrebu sprječavanja diskriminacije po bilo kakvoj osnovi, te zaštitu prava nacionalnih, vjerskih i jezičnih manjina. Neki od tih dokumenata su: Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (1950.), Europska socijalna povelja (1961.), te dokumenti i izvještaji s različitih tematskih sastanaka. Dokumenti Vijeća Europe koji su u cijelosti posvećeni pitanjima nacionalnih manjina su Europska povelja o regionalnim ili manjinskim jezicima (1992.) i Okvirna konvencija o zaštiti nacionalnih manjina. (1994.)

Europska povelja o regionalnim ili manjinskim jezicima

To je dokument kojem je prioritet očuvanje manjinskih europskih jezika i dijalekata koji su pred mogućim nestankom, a samim tim i očuvanje kultura, običaja i tradicija naroda ili grupa koje se tim jezicima služe.
Jedan od temeljnih principa na kojima se temelji zajednica suverenih i teritorijalno cjelovitih europskih država ovdje se navodi kulturna raznolikost.

Od vlada potpisnica traži se da, u svrhu njihova očuvanja, osiguraju upotrebu takvih jezika ili dijalekata u obrazovanju i medijima, u ekonomskom društvenom i kulturnom životu, te po mogućnosti u administrativnim i pravnim kontekstima.

Okvirna konvencija za zaštitu nacionalnih manjina

Okvirnu konvenciju za zaštitu nacionalnih manjina usvojilo je Vijeće Europe u Strasbourgu 10. studenog 1994. godine. Sukladno članku 25. Konvencije, države potpisnice su u obvezi podnošenja izvješća Vijeću Europe o zakonodavnim i drugim mjerama koje su poduzete za ostvarivanje načela izloženih u toj konvenciji. Obaveze koje države na sebe preuzimaju potpisavši Okvirnu konvenciju su:
zabrana diskriminacije, promicanje jednakosti, ostvarivanje uvjeta za očuvanje manjinskih kultura, religija, jezika i tradicija, sloboda udruživanja, izražavanja, mišljenja i vjerovanja, pristup medijima, jezične slobode, obrazovanje na manjinskim jezicima, međunarodna suradnja, sudjelovanje u ekonomskom, kulturnom, društvenom i javnom životu, te zabrana prisilne asimilacije.[15]

Osim što se prava manjina štite putem Europske povelje o temeljnim pravima, EU je 2000. godine donijela i dvije direktive kojima se neposredno štite prava manjina; jedna o zabrani diskriminacije, u kojoj se sadašnjim i budućim članicama nalaže potpuna zabrana svih oblika diskriminacije, i drugu o jednakom tretmanu u zapošljavanju i zabrani diskriminacije prilikom zapošljavanja po bilo kojoj osnovi.

Europska konvencija o zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda je najstariji instrument zaštite ljudskih prava koji se ostvaruje u sustavu Vijeća Europe. Donesena je u Rimu 4. studenog 1950. godine i potpisana od strane trinaest članica Vijeća Europe, a stupila je na snagu 1953. godine, te je tom konvencijom utvrđen popis početnih mjera koje su vlade država članica Vijeća Europe odlučile poduzeti za osiguranje kolektivnog jamstva prava navedenih u Općoj deklaraciji o pravima čovjeka.

[15] Erceg T., op. cit., str. 3

Temeljem te Konvencije priznaju se svakoj osobi pod jurisdikcijom države potpisnice sljedeća prava i slobode:

Pravo na život

Pravo svakoga na život zaštićeno je zakonom. Nitko ne smije biti namjerno lišen života osim u izvršenju sudske presude, na smrtnu kaznu za kaznena djela za koje je ta kazna predviđena zakonom.

2. Nije u suprotnosti s odredbama ovog članka lišenje života proizašlo iz upotrebe sile koja je bila nužno potrebna:

a) pri obrani bilo koje osobe od protupravnog nasilja;

b) pri zakonitom uhićenju ili pri sprječavanju bijega osobe zakonito lišene slobode;

c) radi suzbijanja pobune ili ustanka u skladu sa zakonom.[16]

Zabrana mučenja kojom se podrazumijeva da se nitko ne smije podvrgnuti mučenju, nečovječnom ili ponižavajućem postupanju ili kazni, člankom 4. zabranjuje se ropski i prisilan način rada, štiti se pravo na slobodu i sigurnost, pravo na pošteno suđenje, pravo na poštovanje privatnog i obiteljskog života, pravo i na brak i niz drugih prava koja su navedena u istoj.

Konvencija štiti i osnovna politička ljudska prava kao što su sloboda mišljenja, savjesti i vjeroispovijedi, sloboda izražavanja, sloboda okupljanja i udruživanja, te pravo na slobodne izbore. Konvencijom se također jamči i *pravo na djelotvoran pravni lijek i nepovredivost prava vlasništva.*

[16] Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, NN 6/1999, čl. 2

4. RAZVOJ I OSTVARIVANJE PRAVA NACIONALNIH MANJINA U REPUBLICI HRVATSKOJ

Suvremena demokratska država ima posebnu obvezu osigurati adekvatnu političku i svaku drugu participaciju nacionalnih manjina u svakodnevnom životu. Modeli kojima se ta participacija ostvaruje ovise o mnogim faktorima (povijesnim, kulturološkim, ekonomskim i sl.), ali je neprijeporno kako bilo koji prihvaćeni model mora biti usmjeren prema kvalitetnoj integraciji nacionalnih manjina uz očuvanje kulturne raznolikosti i posebnosti.[17]

Nakon uspostave samostalnosti i neovisnosti, Vlada RH omogućila je nastavak ostvarivanja prava pripadnika tada postojećih nacionalnih manjina. Problem je bio u tome što je Republika Hrvatska od bivše SFRJ naslijedila model zaštite prava samo nekih nacionalnih manjina, a trebalo je definirati prava pripadnika "novih" nacionalnih manjina u koje su spadali građani koji su prije pripadali narodima bivše SFRJ. Prava koja su imali već postojeće nacionalne manjine RH nije mogla smanjivati te ih je odmah priznala. Republika Hrvatska započela je rad na definiranju novog modela ostvarivanja manjinskih prava, koji je uključivao i novonastale nacionalne manjine. Dosegla je značajnu razinu normativnih pretpostavki za bolje ostvarivanje i zaštitu prava nacionalnih manjina prihvaćajući međunarodne obveze koje su se odnosile na sama prava nacionalnih manjina.

Početkom prosinca 1991. godine na snagu je stupio Ustavni zakon o ljudskim pravima i slobodama i pravima etničkih i nacionalnih zajednica ili manjina, ratificirale su se uglavnom sve međunarodne konvencije koje se odnose na prava nacionalnih manjina. Republika Hrvatska uspjela je stvoriti odgovarajući model ostvarivanja etničkih prava pripadnika nacionalnih manjina i uspjela ga je uskladiti s primjerenim europskim standardima.

[17] Ceranić Vedran, Političko predstavljanje nacionalnih manjina u ustavnom poretku Republike Hrvatske, Pravnik, 45 1 (90), 2011., str 165.

Prema Ustavnom zakonu o ljudskim slobodama i pravima etničkih i nacionalnih zajednica ili manjina iz 1991. (nadopunjen 1992.), ostvarivanje prava pripadnika nacionalnih manjina u RH moglo se promatrati na četiri razine:

- *putem kulturne autonomije,*
- *odgoja i izobrazbe na manjinskom jeziku i pismu,*
- *razmjernog sudjelovanja u vlasti na državnoj i lokalnim razinama, te*
- *prekogranične suradnje nacionalnih manjina.*

Kulturna autonomija- Republika Hrvatska se obvezuje da će pripadnicima svih etničkih i nacionalnih zajednica ili manjina osigurati: puno poštivanje načela nediskriminacije, pravo zaštite od svake djelatnosti koja može ili koja bi mogla ugroziti njihov opstanak, pravo na identitet, kulturu, vjeroispovijed, javno i privatno korištenje jezika te obrazovanje..
Slobodan je posjed i uporaba znamenja i simbola, mogu slobodno osnivati kulturna i druga društva radi očuvanja nacionalnog i kulturnog identiteta i sl.

Odgoj i obrazovanje- Odgoj i obrazovanje pripadnika etničkih i nacionalnih zajednica ili manjina u Republici Hrvatskoj obavlja se u dječjim vrtićima i školama na njihovom jeziku i pismu, prema posebnim programima u kojima je primjereno sadržana njihova povijest, kultura i znanost, ukoliko to žele. [18] Mogu osnivati i svoje privatne vrtiće, škole i druga učilišta.

Razmjerno sudjelovanje u predstavničkim i drugim tijelima- One nacionalne manjine koje sudjeluju u stanovništvu RH s više od 8% imaju pravo na zastupljenost, razmjerno svom udjelu u ukupnom stanovništvu, u Hrvatskom državnom saboru i Vladi RH, te tijelima vrhovne sudbene vlasti, a one nacionalne manjine čiji je udio manji od 8% imaju pravo izabrati najmanje pet, a najviše sedam zastupnika u Zastupnički dom Hrvatskog državnog sabora. Imaju pravo na zastupljenost u tijelima lokalne samouprave razmjerno svom udjelu u ukupnom stanovništvu određene jedinice lokalne samouprave.

[18] Ustavni zakon o ljudskim pravima i slobodama i o pravima etničkih i nacionalnih zajednica ili manjina u RH (pročišćeni tekst), NN 34/1992, čl. 14

Prekogranična suradnja nacionalnih manjina- Republika Hrvatska surađivat će i savjetovati se, izravno ili putem mješovitih odbora, sa vladama i institucijama zainteresiranih država radi što potpunijeg ostvarivanja prava čovjeka i prava etničkih i nacionalnih zajednica ili manjina.[19]

Donošenjem novog Ustavnog zakona o ljudskim pravima i slobodama i o pravima etničkih i nacionalnih zajednica ili manjina 31. svibnja 2000. , Republika Hrvatska se obvezala da će pripadnicima svih nacionalnih manjina osigurati:

- puno poštivanje načela nediskriminacije kako je predviđeno međunarodnim instrumentima;
- pravo zaštite od svake djelatnosti koja može ili koja bi mogla ugroziti njihov opstanak;
- pravo na identitet, kulturu, vjeroispovijed, javno i privatno korištenje jezika i pisma te obrazovanje;
- zaštitu ravnopravnog sudjelovanja u javnim poslovima kao npr. uživanje političkih i ekonomskih sloboda u društvenoj sferi, pristup medijima, te na polju obrazovanja i općenito kulturnih pitanja;
- pravo odlučivanja kojoj nacionalnoj manjini građanin ili građanka žele pripadati, te uživanje svih prava u svezi s tim izborom, bilo pojedinačno, bilo u udruženju s drugim osobama. To se pravo posebice odnosi na slučajeve braka između osoba koje pripadaju različitim nacionalnim manjinama, bez štete za osobe u pitanju.[20]

S ciljem učinkovitije provedbe Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina, Vlada Republike Hrvatske do sada je donijela dva Akcijska plana za provedbu Ustavnog zakona. Prvi je donesen 2008. godine, a drugi 2011. godine, koji je bio na snazi do 2013. godine.

[19] Ustavni zakon o ljudskim pravima i slobodama i o pravima etničkih i nacionalnih zajednica ili manjina u RH, op. cit., čl. 20

[20] Tatalović Siniša, Nacionalne manjine u Hrvatskoj, Program Europske unije, Promicanje demokracije i ljudskih prava- CARDS 2002, str. 30

Akcijski plan iz 2011. godine sadržavao je i Obrasce s podacima o broju i postotnom udjelu pripadnika nacionalnih manjina u tijelima državne uprave, pravosudnim tijelima, te upravnim tijelima lokalnih jedinica, čime se je osiguralo praćenje stanja zastupljenosti pripadnika nacionalnih manjina u navedenim tijelima. Nakon 2013. godine, a radi osiguranja daljnjeg kontinuiranog statističkog praćenja zaposlenosti pripadnika nacionalnih manjina, izvješćivanje po navedenim obrascima postalo je sastavni dio godišnjeg izvješćivanja o provedbi Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina. Godišnja izvješća o provedbi Akcijskog plana su pokazala visok stupanja njegove provedbe.

Vlada Republike Hrvatske obavezna je najmanje jednom godišnje podnositi Hrvatskome saboru Izvješće o provođenju Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina i o utrošku sredstava koja se u državnom proračunu Republike Hrvatske osiguravaju za potrebe nacionalnih manjina, a za koordinaciju izrade tih izvješća zadužen je Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina. Izvješća se redovito podnose od 2003. godine.

Donošenjem tog novog Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina, na čije se donošenje RH obvezala i u Sporazumu o stabilizaciji i priključivanju s EU-om, završetak je stvaranja cjelovitog normativnog okvira za ostvarivanje prava nacionalnih manjina. Za ostvarivanje prava manjina važno je i to što je Republika Hrvatska ratificirala i Okvirnu konvenciju za zaštitu nacionalnih manjina. Kao nadopunu Okvirnoj konvenciji, treba uzeti u obzir i Europsku povelju o regionalnim ili manjinskim jezicima koju je Hrvatska ratificirala i na temelju koje je donijela i poseban zakon o uporabi jezika i pisma nacionalnih manjina. Ovim se zakonom uređuju uvjeti službene uporabe jezika i pisma nacionalnih manjina, kojima se osigurava ravnopravnost s hrvatskim jezikom i latiničnim pismom sukladno zakonu.[21]

Važno je istaknuti da Republika Hrvatska spada u onu skupinu zemalja koje jamče ostvarivanje prava nacionalnih manjina i to ne samo pravo na kulturnu autonomiju, nego i zagarantirana mjesta u parlamentu, odnosno pravo na političko predstavništvo na svim razinama vlasti.

[21] Zakon o uporabi jezika i pisma nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj, NN 51/2000, čl. 1

5. PRAVA I SLOBODE NACIONALNIH MANJINA

Prema Ustavnom zakonu Hrvatska osigurava ostvarivanje posebnih prava i sloboda pripadnika nacionalnih manjina koja oni uživaju pojedinačno ili zajedno sa drugim osobama koje pripadaju istoj nacionalnoj manjini, a kada je to određeno Ustavnim zakonom ili posebnim zakonom, zajedno sa pripadnicima drugih nacionalnih manjina.

Zajamčena prava manjina iz članka 7. Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina koji je usvojen 13. prosinca 2002. godine, posebno su zaštićena ovim, ali i drugim zakonima, a ta prava jesu:

1) *služenje svojim jezikom i pismom, privatno i u javnoj uporabi, te u službenoj uporabi;*
2) *odgoj i obrazovanje na jeziku i pismu kojim se služe;*
3) *uporaba svojih znamenja i simbola;*
4) *kulturna autonomija održavanjem, razvojem i iskazivanjem vlastite kulture, te očuvanje i zaštita svojih kulturnih dobara i tradicije;*
5) *pravo na očitovanje svoje vjere te na osnivanje vjerskih zajednica zajedno s drugim pripadnicima te vjere;*
6) *pristup sredstvima javnog priopćavanja i obavljanja djelatnosti javnog priopćavanja (primanje i širenje informacija) na jeziku i pismu kojim se služe;*
7) *samoorganiziranje i udruživanje radi ostvarivanja zajedničkih interesa;*
8) *zastupljenost u predstavničkim tijelima na državnoj i lokalnoj razini, te u upravnim i pravosudnim tijelima;*
9) *sudjelovanje pripadnika nacionalnih manjina u javnom životu i upravljanju lokalnim poslovima putem vijeća i predstavnika nacionalnih manjina;*
10) *zaštitu od svake djelatnosti koja ugrožava ili može ugroziti njihov opstanak, ostvarivanje prava i sloboda.*

Pravo na služenje svojim jezikom i pismom, privatno i u javnoj uporabi, te u službenoj uporabi;

Pripadnici nacionalnih manjina imaju pravo koristiti svoje ime i prezime na jeziku kojim se služe i to treba biti službeno priznato njima i njihovoj djeci, te isto tako imaju pravo da se obrazac osobne iskaznice tiska i popunjava na jeziku i pismu kojim se služe.
Nadalje, pripadnici nacionalnih manjina imaju pravo služiti se svojim jezikom i pismom i privatno i javno što uključuje i pravo na isticanje oznaka, napisa i drugih informacija na jeziku i pismu kojim se služe, sve u skladu sa zakonom. Prema Ustavnom zakonu, pripadnici nacionalnih manjina, sukladno posebnom zakonu, mogu se služiti svojim jezikom i pismom i u službenom komuniciranju. Također, mogu održavati prekogranične kontakte i surađivati u pitanjima ostvarivanja svojih manjinskih prava s nadležnim institucijama države matičnog naroda. Za očuvanje jezičnog identiteta osobito je važno osiguranje pristupa nacionalnih manjina javnim medijima na državnoj i lokalnim razinama.[22]

Ostali uvjeti i način službene uporabe jezika i pisma kojim se služe nacionalne manjine u predstavničkim i izvršnim tijelima i u postupku pred upravnim tijelima jedinica lokalne samouprave i jedinica područne (regionalne) samouprave; u postupku pred tijelima državne uprave prvog stupnja, u postupku pred sudbenim tijelima prvog stupnja; u postupcima koje vode Državno odvjetništvo i javni bilježnici, te pravne osobe koje imaju javne ovlasti, uređuju se posebnim zakonom o uporabi jezika i pisma nacionalnih manjina.[23]

Zakonom kojim se uređuje uporaba jezika i pisma nacionalnih manjina i/ili statutima jedinica lokalne samouprave propisuju se mjere koje omogućuju na područjima tradicionalno ili u znatnijem broju naseljenim pripadnicima nacionalnih manjina očuvanje tradicijskih naziva i oznaka te davanje naziva naseljima, ulicama i trgovima, imena osoba i događaja od značaja za povijest i kulturu nacionalne manjine u Republici Hrvatskoj.[24]

---

[22] Tatalović Siniša, Nacionalne manjine i hrvatska demokracija, Politička misao, Vol. XLIII, (2006.), br. 2, str. 165

[23] Ustavni zakon o pravima nacionalnih manjina, (NN br. 155/02, 47/10, 80/10, 93/11), čl. 12 (dalje u tekstu UZPNM)

[24] Ibid., čl. 13

Pravo na odgoj i obrazovanje na svom jeziku i pismu;

Što se tiče odgoja i obrazovanja pripadnika nacionalnih manjina, prema članku 11. Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina, pripadnici nacionalnih manjina imaju pravo na odgoj i obrazovanje na svom jeziku i pismu, te se odgoj i obrazovanje pripadnika nacionalnih manjina vrši u predškolskim ustanovama kao i u osnovnim i srednjim školama, te drugim ustanovama s nastavom na jeziku i pismu kojim se služe, pod uvjetima i na način propisanim posebnim zakonom o odgoju i obrazovanju na jeziku i pismu nacionalnih manjina.

Školske ustanove s nastavom na jeziku i pismu nacionalne manjine mogu se osnivati i za manji broj učenika od onog koji je propisan za školske ustanove s nastavom na hrvatskom jeziku i pismu, te nastavni plan i program odgoja i obrazovanja na jeziku i pismu nacionalnih manjina uz opći dio treba sadržavati i dio čiji je sadržaj u vezi s posebnošću nacionalne manjine kao što je materinski jezik, književnost, povijest i slično. Pravo i obveza učenika koji se odgajaju i obrazuju na jeziku i pismu nacionalnih manjina je da uz svoj jezik i pismo uče i hrvatski jezik i latinično pismo prema već utvrđenom nastavnom planu i programu.
Odgojno-obrazovni rad obavljaju nastavnici iz reda nacionalne manjine koji potpuno vladaju jezikom i pismom nacionalne manjine ili nastavnici koji nisu iz redova nacionalne manjine, ali u potpunosti vladaju jezikom i pismom nacionalne manjine. Neka visoka učilišta organiziraju provođenje programa školovanja odgajatelja, učitelja i nastavnika za obavljanje poslova odgoja i obrazovanja na jeziku i pismu kojim se služe nacionalne manjine.

Pripadnici nacionalnih manjina mogu osnivati predškolske ustanove, osnovne i srednje škole te visoka učilišta radi provođenja odgoja i obrazovanja nacionalnih manjina, a učenicima školske ustanove na hrvatskom jeziku i pismu omogućava se učenje jezika i pisma nacionalne manjine na način propisan posebnim zakonom.

Slobodna uporaba svojih znamenja i simbola;

Nacionalne manjine mogu slobodno koristiti svoja znamenja i simbole i obilježavati svoje praznike. Uz službenu uporabu znamenja i simbola Republike Hrvatske nacionalne manjine mogu isticati odgovarajuće znamenje i simbole nacionalnih manjina. Prije izvođenje himne ili svečane pjesme nacionalne manjine, obavezno se prije nje izvodi himna Republike Hrvatske. Jedinice lokalne i područne samouprave dužne su statutom propisati službenu uporabu i način korištenja zastave i simbola nacionalnih manjina.

Kulturna autonomija;

Sukladno članku 16. Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina, nacionalne manjine, njihova vijeća i udruge, tj. predstavnici nacionalnih manjina, imaju pravo na slobodno održavanje veza sa narodom s kojim dijele ista etnička, kulturna i/ili vjerska obilježja, te isto tako s pravnim osobama sa sjedištem na području države tog naroda koje obavljaju djelatnosti odgoja i obrazovanja, znanosti, kulture, nakladničke i humanitarne djelatnosti.

Predstavnici nacionalnih manjina mogu od tijela države naroda s kojim dijele ista obilježja i od pravnih osoba te države bez plaćanja carine primati: novine, časopise, knjige, filmove, videokasete, nosače zvuka, u ograničenom broju primjeraka. Bez plaćanja naknade ih mogu i dijeliti pripadnicima nacionalne manjine. Udruge nacionalnih manjina mogu za pripadnike istih organizirati gostovanja kulturno-umjetničkih grupa, mogu organizirati druge kulturne i umjetničke priredbe i izložbe koje pridonose obogaćivanju kulture i identiteta nacionalne manjine.

Ministarstvo kulture, u okviru svoje nadležnosti, osigurava sredstva iz državnog proračuna za potrebe nacionalnih manjina. Sredstvima se osiguravaju ostvarivanja posebnih prava i sloboda nacionalnih manjina, prije svega to je ostvarivanje kulturne autonomije održavanjem, razvojem i iskazivanjem vlastite kulture, te očuvanje i zaštita kulturnih dobara i tradicije.

Pravo na očitovanje vjere i na osnivanje vjerskih zajednica;

Ustav Republike Hrvatske u članku 40. govori: Jamči se sloboda savjesti i vjeroispovijedi i slobodno javno očitovanje vjere ili drugog uvjerenja.[25]

Sukladno članku 41. Ustava RH, sve vjerske zajednice su jednake pred zakonom i odvojene od države. Slobodne su i mogu javno obavljati vjerske obrede, osnivati škole, učilišta, druge zavode, te socijalne i dobrotvorne ustanove i upravljati njima, a u svojoj djelatnosti uživaju i pomoć države. Pitanja slobode vjeroispovijedi i slobodnog, javnog očitovanja vjere, te obavljanja vjerskih obreda od strane vjerskih zajednica i njihova prava, RH je regulirala donošenjem Zakona o pravnom položaju vjerskih zajednica.

Članak 3. spomenutog zakona govori da: Vjerska zajednica u promicanju vjere i drugom svom djelovanju ne smije širiti netrpeljivost i predrasude prema drugim vjerskim zajednicama i njihovim vjernicima ili drugim građanima. Vjerska zajednica u promicanju vjere i drugom djelovanju ne smije onemogućavati druge vjerske zajednice ili građane bez vjerskog uvjerenja u slobodnom očitovanju vjere ili drugog uvjerenja.[26]

Pristup sredstvima javnog priopćavanja i obavljanja djelatnosti javnog priopćavanja (primanje i širenje informacija) na jeziku i pismu kojim se služe;

(1) Na temelju zakona i provedbenih propisa kojima se uređuju djelatnosti javnog priopćavanja, proizvodnje i emitiranja radijskog i televizijskog programa, odgoja i obrazovanja, muzejska, arhivska i knjižnička djelatnost, te zaštita i očuvanje kulturnih dobara stvaraju se uvjeti za upoznavanje svih državljana Republike Hrvatske, osobito djece i mladeži kroz sadržaj odgojnog i obrazovnog rada i obvezne i izborne predmete obrazovanja, s poviješću, kulturom i vjerom nacionalnih manjina.

[25] Ustav RH, NN, br. 85/10, čl. 40

[26] Zakon o pravnom položaju vjerskih zajednica, NN 83/02, 73/13, čl. 3

(2) U cilju ostvarivanja odredbe stavka 1. ovog članka poduzimat će se mjere koje će pripadnicima nacionalnih manjina olakšati pristup medijima.[27]

Postaje radija i televizije na državnoj, regionalnoj i lokalnoj razini imaju zadaću promicati razumijevanje za pripadnike nacionalnih manjina, proizvoditi i/ili emitirati emisije namijenjene informiranju pripadnika nacionalnih manjina na jezicima nacionalnih manjina, stvaranje i emitiranje programa kojima se potiče i unaprjeđuje održavanje, razvoj i iskazivanje kulturne, vjerske i druge samobitnosti nacionalnih manjina, očuvanje i zaštita njihovih kulturnih dobara i tradicije, te stvaranje i emitiranje programa kojima se pripadnici nacionalne manjine na tom prostoru upoznaju s radom i zadaćama njihova vijeća nacionalnih manjina i predstavnika nacionalnih manjina.

Pravne osobe koje obavljaju djelatnost javnog priopćavanja (tisak, radio i televizija) omogućit će udrugama pripadnika nacionalnih manjina i institucijama nacionalnih manjina sudjelovanje u stvaranju programa namijenjenog nacionalnim manjinama. (stavak 1, čl. 18. Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina)

Za sufinanciranje programa radio i televizijskih postaja koje su namijenjene nacionalnim manjinama, osiguravaju se sredstva u državnom proračunu te u proračunima jedinica lokalne i područne samouprave, sukladno mogućnostima.

Pripadnici nacionalnih manjina, njihova vijeća nacionalnih manjina i predstavnici nacionalnih manjina, njihove udruge mogu obavljati djelatnost javnog priopćavanja, u cilju ostvarivanja prava pripadnika nacionalnih manjina na informiranje putem tiska, te radija i televizije na pismu i jeziku nacionalne manjine.
U javno priopćavanje spada: izdavanje novina, proizvodnja i emitiranje radijskog i televizijskog programa i obavljanje djelatnosti novinskih agencija.

[27] UZPNM, op. cit., čl. 17

Samoorganiziranje i udruživanje radi ostvarivanja zajedničkih interesa;

Sukladno članku 15. Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina, pripadnici nacionalnih manjina radi očuvanja, razvoja, promicanja i iskazivanja svog nacionalnog i kulturnog identiteta, mogu osnivati udruge, zaklade i fundacije te ustanove za obavljanje djelatnosti javnog priopćavanja, kulturne, izdavačke, muzejske, arhivske, knjižnične i znanstvene djelatnosti.

Republika Hrvatska i lokalne jedinice, sukladno svojim mogućnostima, financiraju djelovanje navedenih institucija.

Zastupljenost u predstavničkim tijelima na državnoj i lokalnoj razini, te u upravnim i pravosudnim tijelima;

Ustavnim zakonom o pravima nacionalnih manjina uređeno je pitanje zastupljenosti nacionalnih manjina u Hrvatskom saboru, u predstavničkim tijelima jedinica lokalne i područne samouprave, te im se osigurava zastupljenost u tijelima državne uprave i u pravosudnim tijelima. Temeljem spomenutog zakona pripadnicima nacionalnih manjina koji u ukupnom stanovništvu Republike Hrvatske sudjeluju s više od 1,5 % stanovnika, jamči se najmanje jedno, a najviše tri zastupnička mjesta pripadnika te nacionalne manjine, a oni koji sudjeluju s manje od 1,5% stanovnika imaju pravo izabrati najmanje četiri zastupnika koji su pripadnici nacionalnih manjina.

Što se tiče zastupljenosti u predstavničkim tijelima jedinica lokalne i područne samouprave, ustavnim zakonom o pravima nacionalnih manjina je propisano to da pripadnici nacionalnih manjina u općinama i gradovima u kojima sudjeluju u stanovništvu s od 5% do 15% imaju pravo na jednog vijećnika- manjinskog predstavnika u predstavničkom tijelu jedinice.

Ako sudjeluju u stanovništvu s više od 15%, te u županijama s više od 5%, pripadnici nacionalnih manjina imaju pravo na razmjernu zastupljenost u predstavničkim tijelima.

U jedinicama samouprave u kojima pripadnici nacionalnih manjina ostvaruju pravo na razmjernu zastupljenost u predstavničkim tijelima, osigurava im se i zastupljenost u izvršnim tijelima, tj, prema propisanim uvjetima, zamjenik općinskog načelnika, gradonačelnika, odnosno župana, mora biti iz redova nacionalnih manjina što se mora urediti statutom jedinice. Dopunski izbori se raspisuju ako ne bude ostvareno pravo na jednog zamjenika iz redova nacionalnih manjina.

Pripadnicima nacionalnih manjina osigurava se zastupljenost u tijelima državne uprave i pravosudnim tijelima sukladno odredbama posebnog zakona i drugih akata o politici zapošljavanja u tim tijelima, vodeći računa o sudjelovanju pripadnika nacionalnih manjina u ukupnom stanovništvu na razini na kojoj je ustrojeno tijelo državne uprave ili pravosudno tijelo i stečenim pravima.[28]

Sudjelovanje nacionalnih manjina u javnom životu i upravljanju lokalnim poslovima putem vijeća i predstavnika nacionalnih manjina;

S ciljem unaprjeđivanja, očuvanja i zaštite položaja nacionalnih manjina u društvu pripadnici nacionalnih manjina biraju, na način i pod uvjetima propisanim ovim ustavnim zakonom, svoje predstavnike radi sudjelovanja u javnom životu i upravljanju lokalnim poslovima putem vijeća i predstavnika nacionalnih manjina u jedinicama samouprave.[29]

Sukladno zakonu, u lokalnim jedinicama u kojem pripadnici nacionalnih manjina sudjeluju ukupnom društvu s najmanje 1,5%, u općinama i gradovima na čijem području živi više od 200 pripadnika pojedine nacionalne manjine, te u županijama na čijem području živi više od 500 pripadnika nacionalne manjine biraju se vijeća.
U jedinicama na čijem području živi najmanje 100 pripadnika nacionalne manjine, bira se predstavnik nacionalnih manjina.

[28] UZPNM, op. cit., čl.22, st.2

[29] Ibid, čl.23.

U vijeća nacionalnih manjina općine bira se deset članova, u vijeća nacionalnih manjina grada bira se 15, a u vijeća nacionalnih manjina županije bira se 25 članova pripadnika nacionalne manjine. Kandidate za članove vijeća, odnosno za predstavnike nacionalnih manjina mogu predlagati udruge nacionalnih manjina ili najmanje 20 pripadnika nacionalne manjine s područja općine, odnosno 30 s područja grada i 50 s područja županije. Članovi vijeća i predstavnici nacionalnih manjina biraju se neposredno tajnim glasovanjem za razdoblje od četiri godine.

Vijeće nacionalne manjine je neprofitna pravna osoba, a svojstvo pravne osobe stječe upisom u registar vijeća nacionalnih manjina kojeg vodi ministarstvo nadležno za poslove opće uprave.

Vijeća nacionalnih manjina u jedinici samouprave imaju pravo:

- predlagati tijelima jedinice samouprave mjere za unaprjeđivanje položaja nacionalne manjine u državi ili na nekom njenom području, uključujući davanje prijedloga općih akata kojima se uređuju pitanja od značaja za nacionalnu manjinu tijelima koja ih donose;
- isticati kandidate za dužnosti u tijelima državne uprave i tijelima jedinica samouprave;
- biti obaviješteni o svakom pitanju o kome će raspravljati radna tijela predstavničkog tijela jedinice samouprave, a tiče se položaja nacionalne manjine;
- davati mišljenja i prijedloge na programe radijskih i televizijskih postaja na lokalnoj i regionalnoj razini namijenjene nacionalnim manjinama ili na programe koji se odnose na manjinska pitanja.[30]

Dva ili više vijeća nacionalnih manjina osnovanih u istoj jedinici lokalne samouprave, u različitim jedinicama lokalne samouprave, u istoj jedinici područne (regionalne) samouprave ili u različitim jedinicama područne samouprave, mogu radi usklađivanja ili unaprjeđivanja zajedničkih interesa osnovati koordinacije vijeća nacionalnih manjina.
Vijeća nacionalnih manjina kroz koordinaciju vijeća nacionalnih manjina usuglašavaju stavove o pitanjima iz svog djelokruga.

[30] UZPNM, op. cit., 31

Koordinacija vijeća nacionalnih manjina za područje RH je neprofitna pravna osoba koja stječe to svojstvo upisom u registar koji vodi ministarstvo nadležno za poslove opće uprave. Izabrana nacionalna vijeća nacionalnih manjina djeluju kao koordinirana vijeća nacionalnih manjina.

Zaštita od svake djelatnosti koja ugrožava ili može ugroziti njihov opstanak, ostvarivanje prava i sloboda;

Postoji Zakon o suzbijanju diskriminacije koji u svojim općim odredbama govori:
Ovim se zakonom osigurava zaštita i promicanje jednakosti kao najviše vrednote ustavnog poretka Republike Hrvatske, stvaraju se pretpostavke za ostvarivanje jednakih mogućnosti i uređuje zaštita od diskriminacije na osnovi rase ili etničke pripadnosti ili boje kože, spola, jezika, vjere, političkog ili drugog uvjerenja, nacionalnog ili socijalnog podrijetla, imovnog stanja, članstva u sindikatu, obrazovanja, društvenog položaja, bračnog ili obiteljskog statusa,

Pripadnici nacionalnih manjina ostvaruju većinu etničkih prava putem redovitih institucija RH. Vlada RH neposredno provodi politiku u području prava nacionalnih manjina putem *Ureda za ljudska prava i prava nacionalnih manjina.*

Ured za ljudska prava utemeljen je 2012. godine spajanjem dvaju ureda - za ljudska prava i nacionalne manjine, a brine se i prati ostvarivanje prava nacionalnih manjina predviđenih Ustavnim zakonom. Ured usko surađuje s drugim državnim tijelima i tijelima državne uprave, a posebno sa Savjetom za nacionalne manjine.

Što je vrlo značajno, u zadaće Ureda spada izrada stručne podloge nacionalnih programa i planova, a Ured još i redovno izrađuje za Vladu RH izvještaj koji se podnosi Hrvatskom saboru kojim se prati realizacija akcijskih planova i provedba Ustavnog zakona.[31]
Ustavnim zakonom o pravima nacionalnih manjina utemeljen je i *Savjet za nacionalne manjine.*

[31] Vranjican Đerek Tanja, Osobe sa invaliditetom i nacionalne manjine, Pravo, 6. ožujak 2014.g, str. 1

Jedna od ovlasti Savjeta jest raspodjela novca koji je u državnom proračunu osiguran za programe nacionalnih manjina. Savjet ima pravo Saboru i Vladi predlagati rasprave o pitanjima koja smatra značajnima, osobito oko provođenja Ustavnog zakona i posebnih zakona kojima su uređena prava nacionalnih manjina. Savjet također ima pravo davati mišljenja i prijedloge o programima javnih radijskih i televizijskih postaja, te prijedloge za poduzimanje gospodarskih, socijalnih i drugih mjera na područjima tradicionalno ili u znatnijem broju naseljenom pripadnicima nacionalnih manjina, kako bi se očuvalo njihovo postojanje na tim područjima.

Vlada imenuje članove savjeta. Sedam članova Vlada imenuje na prijedlog Vijeća nacionalnih manjina. Pet članova imenuje iz reda istaknutih kulturnih, znanstvenih, stručnih i vjerskih djelatnika, a na prijedlog manjinskih udruga vjerskih zajednica, pravnih osoba i građana pripadnika nacionalnih manjina. Članovi Savjeta su i svi zastupnici nacionalnih manjina u Hrvatskom saboru.

6. ZAŠTITA LJUDSKIH PRAVA I PRAVA NACIONALNIH MANJINA U REPUBLICI HRVATSKOJ

Hrvatska je jedna od nacionalno najhomogenijih zemalja u svijetu.
U našoj zemlji žive pripadnici još 50-ak različitih naroda , od Peruanaca i Novozelanđana do Estonaca i Armenaca. Svaka višeetnička zajednica koja se želi konstituirati kao demokratska država mora riješiti pitanje zaštite svih manjinskih naroda i manjina koje u njoj žive, bez obzira na njihovu brojnost. Zaštita nacionalnih manjina bitna je za stabilnost, demokratsku sigurnost i mir.

Ustav Republike Hrvatske, u članku 3., zaštitu ljudskih prava određuje kao najvišu vrednotu ustavnog poretka Republike Hrvatske.

U članku 15. Ustava RH stoji:

- U Republici Hrvatskoj jamči se ravnopravnost pripadnicima svih nacionalnih manjina.
- Ravnopravnost i zaštita prava nacionalnih manjina uređuje se ustavnim zakonom koji se donosi po postupku za donošenje organskih zakona.
- Zakonom se može, pored općeg biračkog prava, pripadnicima nacionalnih manjina osigurati posebno pravo da biraju svoje zastupnike u Hrvatski sabor.
- Pripadnicima svih nacionalnih manjina jamči se sloboda izražavanja nacionalne pripadnosti, slobodno služenje svojim jezikom i pismom i kulturna autonomija.[32]

Slobode i prava mogu se ograničiti samo zakonom da bi se zaštitila sloboda i prava drugih ljudi, te pravni poredak, javni moral i zdravlje. Hrvatska je u listopadu 1997. godine ratificirala Europsku okvirnu konvenciju o zaštiti nacionalnih manjina, kao i Europsku povelju o lokalnoj samoupravi. Ti međunarodni dokumenti danas obvezuju sve države članice Vijeća Europe, organizacije europskih država utemeljene 1949. godine, sa zadaćom da vodi brigu o napretku ljudskih prava i demokracije.

[32] Ustav RH, op. cit., čl.15

Za neke od tih država Europska konvencija o pravima čovjeka čini prvenstveni izvor prava o ljudskim slobodama i pravima, a uz to je temelj ustavne i zakonske regulacije. Za Republiku Hrvatsku Konvencija je postala dio unutarnjeg pravnog poretka i po pravnoj snazi je iznad hrvatskih zakona. To znači da su je sudovi i druga državna tijela dužna izravno primjenjivati, te u slučaju kada su njene odredbe u suprotnosti s hrvatskim zakonima i drugim propisima, primjenjuju se izravno odredbe Konvencije, a pojedinac čija su prava zajamčena Konvencijom povrijeđena može nakon što bi iscrpio sva domaća pravna sredstva potražiti zaštitu pred europskim institucijama za zaštitu ljudskih prava.

Ljudska prava i druge pravne vrednote zaštićene Konvencijom u velikoj se mjeri podudaraju s odredbama Ustava RH. Republika Hrvatska također je ratificirala i velik broj međunarodnih ugovora na globalnoj i regionalnoj razini, kojima se jamči zaštita i promocija ljudskih prava. Ti ugovori, u koje pripada i šest konvencija Ujedinjenih naroda o ljudskim pravima prema kojima postoji obaveza izvještavanja ugovornim tijelima Ujedinjenih naroda, kao i Europska konvencija o zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda, sukladno odredbama Ustava dio su unutarnjeg pravnog poretka RH.

Za zaštitu zajamčenih prava postoji i *Europski sud za ljudska prava. (Strasbourg)*
To je sud međunarodne organizacije Vijeća Europe koji je uspostavljen sa zadaćom da promiče demokraciju i vladavinu prava. Najznačajniji pomak u pogledu zaštite zajamčenih sloboda i prava, koji danas slijede i druge regionalne asocijacije (Južna Amerika, Afrika), učinjen je omogućavanjem pojedincu da izravno zahtijeva pravnu zaštitu protiv svoje ili druge države članice koja svojim djelovanjem vrijeđa njegova Konvencijom utvrđena prava.[33]

U unutarnjem pravnom poretku postoji i drugi temelj za zaštitu individualnih prava i sloboda, a to je *ustavna tužba.* Europska konvencija o ljudskim pravima osim državne pritužbe utvrđuje i formalno pravo pojedinca, nevladinih udruga i skupina da se za zaštitu svojih prava predviđenih Konvencijom obrate Europskom sudu za ljudska prava u Strasbourgu.

[33] Smerdel Branko,Ustavno uređenje europske Hrvatske, NN, Zagreb, lipanj 2016., str. 112

Europski sud za ljudska prava uspostavljen je kao stalni sud, stupanjem na snagu 11. Protokola (dopune Konvencije) 1. studenog 1998. To je donijelo sudu izravan pristup i golemo povećanje broja obraćanja. Sud djeluje putem sudaca pojedinaca, odbora od tri suca, vijeća od sedam sudaca te u velikom vijeću od sedamnaest sudaca. U toj sferi postoji i ustavna tužba.

Ustavnu tužbu može podnijeti svatko ako smatra da mu je odlukom sudbene ili upravne vlasti ili drugih tijela koja imaju javne vlasti, povrijeđeno ustavom zajamčeno pravo, ali pod uvjetom da je iscrpljen svaki drugi pravni put zaštite tog prava. Pojedinac koji podnosi tužbu Sudu ima izravan pristup pred istim. Ako Sud zahtjev ocijeni dopuštenim, najprije će zahtijevati izjašnjenje vlade države protiv koje je zahtjev za zaštitu podnesen i nastojati postići nagodbu među strankama, takozvanu *prijateljsku nagodbu*.

Formalnopravno, manjine u Hrvatskoj zaštićene su na svim razinama-od međunarodnog manjinskog prava i bilateralnih sporazuma, preko Ustava i Ustavnog zakona, do posebnih zakona i lokalnih samoupravnih statuta.

6.1 ANTIDISKRIMINACIJSKA POLITIKA

Diskriminacija se u manjem ili većem opsegu pojavljuje u svim suvremenim multietničkim, multikulturnim i multireligijskim društvima. Diskriminacija na osnovi spola, rase, boje kože, podrijetla, vjeroispovijesti, jezika, političkog ili drugog mišljenja, nacionalnog ili društvenog podrijetla, pripadnost nacionalnoj manjini, seksualne orijentacije, imovine, rođenja ili drugih okolnosti očituje se u različitim oblicima, a uglavnom je povezana s različitošću i činjenicom brojčane dominacije jedne grupe nad drugom ili drugima.[34]

Diskriminacija je danas nedopuštena u većini društava i govori o civilizacijskom napretku, ali sveprisutno je diskriminatorno ponašanje prema nekim manjinskim skupinama koje ukazuje na dugotrajnost njezina postojanja i ukorijenjenost predrasuda.

[34] Petričušić Antonija, Antidiskriminacijska politika kao suplementarni model zaštite prava nacionalnih manjina, Zbornik PFZ,61, (2) 643-674 (2011), str. 644.- 645.

Naravno, nastojalo se i još uvijek se nastoji iskorijeniti ju, a to se očituje u donošenju zakonodavnih propisa koji je zabranjuju ili sankcioniraju, ali i raznim politikama koje države provode.

Bez obzira na široki međunarodni pravni sustav koji propisuje zabranu diskriminacije (Opća deklaracija o ljudskim pravima, Međunarodna konvencija o ukidanju svih oblika rasne diskriminacije, Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda te praksa Europskog suda za ljudska prava, Okvirna konvencija za zaštitu nacionalnih manjina), zakoni koji postoje u različitim državama često su u svojoj biti diskriminatorni, posebno u dijelovima koji se odnose na manjine, imigrante, tražitelje azila, izbjeglice, ilegalne useljenike ili socijalno ugroženo stanovništvo. Načela jednakosti i zabrane diskriminacije čine osnovu zaštite ljudskih prava te su utkana u međunarodnopravne norme koje propisuju ljudska prava u gotovo sve nacionalne ustave.

Na razini Europske Unije, pitanje zabrane diskriminacije dugi se niz godina odnosilo na zabranu diskriminacije na tržištu rada ili se očitovalo u nastojanju za postizanjem jednakosti spolova. Ugovor o Europskoj zajednici[35] propisuje zabranu svake diskriminacije na osnovi državljanstva u pogledu zapošljavanja, naknade i ostalih uvjeta, te načelo jednakih plaća za muškarce i žene.

1. Svaka država članica osigurava primjenu načela o jednakim plaćama muškaraca i žena za jednak rad ili za rad jednake vrijednosti.
2. Za potrebe ovog članka pojam plaća znači redovitu osnovnu ili minimalnu nadnicu ili plaću te svako drugo primanje u gotovini ili u naravi koju radnik prima neposredno ili posredno od svojeg poslodavca u vezi sa zaposlenjem.
Jednakost plaće bez diskriminacije na temelju spola znači:
(a) da se plaća za jednak rad plaćen po učinku obračunava na temelju jednake mjerne jedinice;
(b) da je plaća za rad plaćen po vremenskoj jedinici jednaka za jednak posao.

[35] Ugovor o Europskoj uniji je poznatiji kao Ugovor iz Maastrichta koji je potpisan 1992. godine, a stupio je na snagu 1. siječnja 1993. godine.

3. Odlučujući u skladu s redovnim zakonodavnim postupkom i nakon savjetovanja s Gospodarskim i socijalnim odborom, Europski parlament i Vijeće donose mjere za osiguranje primjene načela jednakih mogućnosti i jednakog postupanja prema muškarcima i ženama u pitanjima zapošljavanja i rada, uključujući načelo jednake plaće za jednaki rad ili za rad jednake vrijednosti.
4. Radi osiguranja u praksi potpune jednakosti između muškaraca i žena u radnom okruženju, načelo jednakog postupanja ne sprečava nijednu državu članicu da provodi ili donese mjere koje osiguravaju posebne prednosti kako bi se nedovoljno zastupljenom spolu olakšalo bavljenje stručnom djelatnošću ili spriječio odnosno nadoknadio nepovoljan položaj u njihovoj profesionalnoj karijeri.[36]

Europska unija donijela je 2000. godine dvije direktive za zaštitu svojih državljana pod diskriminacije na temelju rase i etničkog podrijetla (Direktiva o rasnoj jednakosti), kao i na temelju vjeroispovijesti, vjerske pripadnosti, invalidnosti, dobi ili spolne orijentacije (Direktiva o jednakosti pri zapošljavanju). Obje direktive potpisuju skup načela koja državljanima Unije osiguravaju jednaku pravnu zaštitu od diskriminacije na razini Unije i u zemljama članicama.

6.2 ANTIDISKRIMINACIJSKA POLITIKA U REPUBLICI HRVATSKOJ

Najviši pravni akt nacionalnog zakonodavstva, Ustav Republike Hrvatske, zabranjuje sve oblike diskriminacije. Jednakost se uvrštava među najviše vrednote ustavnog poretka Republike Hrvatske člankom 3. Ustava RH, dok se člankom 14. Ustava jamči jednakost. Svaki čovjek i građanin u Republici Hrvatskoj ima prava i slobode, neovisno o rasi, boji kože, spolu, jeziku, vjeri, političkom i drugom uvjerenju, nacionalnom i socijalnom podrijetlu, imovini, rođenju, naobrazbi, društvenom položaju ili drugim osobinama. Svi su pred zakonom jednaki.

[36] Ugovor o Europskoj zajednici, (pročišćena inačica Ugovora o Europskoj uniji), 2010/C83/01, čl. 157. (bivši čl. 141. UEZ-a)

Republika Hrvatska zabranjuje diskriminaciju kroz posebne zakone za pojedina područja. Osim u tekstu Ustava i Zakona o suzbijanju diskriminacije,Ustavnom zakonu o pravima nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj, ista je sadržana i u Zakonu o radu, Zakonu o ravnopravnosti spolova, Zakonu o istospolnim zajednicama, Zakonu o strancima, Zakonu o azilu, Zakonu o državnim službenicima, Zakonu o medijima, Zakonu o osnovnom školstvu i nizom drugih zakona.

Diskriminacijom se, prema odredbama Zakona o suzbijanju diskriminacije smatra stavljanje u nepovoljniji položaj bilo koje osobe po osnovi rase ili etničke pripadnosti, boji kože, spola, jezika, vjere političkog ili drugog uvjerenja, nacionalnog ili socijalnog podrijetla, dobi, zdravstvenog stanja, invaliditeta, genetskog naslijeđa, rodnog identiteta, obrazovanja, članstva u sindikatu, izražavanja ili spolne orijentacije.
Segregacijom se smatra prisilno i sustavno razdvajanje osoba po jednoj od gore navedenih osnova.[37]

Poslove središnjeg tijela nadležnog za suzbijanje diskriminacije obavlja pučki pravobranitelj.[38] On štiti ustavna i zakonska prava građana pred tijelima državne uprave i tijelima s javnim ovlastima. Ovlast pučkog pravobranitelja je da razmatra pojedinačne slučajeve ugroženosti prava građana koja su im pri izvršavanju poslova iz svoje nadležnosti počinila tijela državne uprave i tijela s javnim ovlastima ili djelatnici u tim tijelima. Pučki pravobranitelj razmatra i druga pitanja od interesa za zaštitu ustavnih i zakonskih prava koja se temelje na drugim izvorima saznanja o nepravilnom radu upravnih tijela ili tijela s javnim ovlastima.

Osim Ureda pučkog pravobranitelja i ureda posebnih pravobranitelja, pitanjima zaštite protiv diskriminatornih postupanja bave se posredno i Ured za ljudska prava te Ured za nacionalne manjine.

[37] Zakon o suzbijanju diskriminacije, NN 85/08, čl. 5

[38] Ibid, čl 12 (1)

7. MEĐUNARODNA SIGURNOST I ETNIČKI KONFLIKTI

U današnjem suvremenom svijetu gdje je povezanost i ovisnost sve veća, nacionalna sigurnost postala je sastavni dio međunarodne sigurnosti koja je stalan međunarodni okvir općeprihvatljivih vrijednosti. Međuetnički odnosi bitno određuju stabilnost države, ali i međunarodnog sustava. Ljudska i manjinska prava postala su važan institucionaliziranim međunarodnim činiteljem sigurnosti i stabilnosti te briga cijele međunarodne zajednice.

Odgovornost za jamčenje sigurnosti nije samo na strani pojedinih država i saveza, već i na strani međunarodnog sustava kao cjeline. Suvremeni međunarodni sustav svojim članicama osigurava vanjsku suverenost i tu bitno pridonosi njihovoj sigurnosti. Međuetnički odnosi bitno određuju sliku današnjeg međunarodnog sustava i time se postavlja pitanje treba li međunarodni sustav osiguravati i sigurnost etničkih skupina bez obzira na to u kojoj se državi nalaze.

Nacionalna i međunarodna sigurnost

Ako gledamo povijesno, sigurnost je osnovna vrijednost međuljudskih odnosa, te je na njoj čovječanstvo gradilo svoje individualne i kolektivne živote.
Isto je i danas, sigurnost je neizostavan element opstanka i djelovanja pojedinca, društva, države i međunarodnog sustava.

Suvremena sigurnost se može podijeliti u obliku četiri osnovnih okvira:

- Individualne sigurnosti
- Nacionalne sigurnosti
- Međunarodne sigurnosti
- Globalne sigurnosti

Što se individualne sigurnosti tiče, pojedinac najposrednije osjeća prije svega svoje individualne potrebe, pa tako i potrebu za sigurnošću. Kada je ta potreba zadovoljena, pojedincu je omogućen kvalitetan opstanak i razvoj.

Individualna je sigurnost uvijek relativna, jer ovisi o namjerama i postupcima drugih članova suvremenog društva, koji mogu pridonositi sigurnosti drugih ili ih ugrožavati.[39]

Sigurnost općenito možemo definirati kao odsustvo opasnosti, straha i neizvjesnosti, kako za pojedinca tako i za društvo. Nacionalnu sigurnost možemo definirati kao sposobnost države (nacije) da svoje unutrašnje vrijednosti zaštiti od vanjskih opasnosti.[40] Nacionalne je sigurnost danas političko i osobno dobro, koje se u razvijenim industrijskim zemljama ostvaruje kao osnovno pravo čovjeka. Suvremena nacionalna sigurnost uključena je u šire međunarodno okruženje, gdje je odgovornost za osiguravanje sigurnosti osim država i njihovih saveza sve više domena i globalnog međunarodnog sustava.

Međuetnički odnosi bitno određuju sliku današnjeg međunarodnog sustava i time se postavlja pitanje treba li sustav osiguravati i sigurnost etničkih skupina bez obzira na to u kojoj se državi nalaze.[41] Međunarodna sigurnost pretpostavlja dvije međusobno povezane institucije, i to ravnotežu moći i sporazum velikih sila.

Međuetnički konflikti

U prirodi svih suvremenih etničkih konflikata koja se mogu odvijati među formalno ravnopravnim etničkim skupinama primjećuje se zajednički element koji je izražen ugrožavanjem sigurnosti etničkih skupina u smislu onemogućavanja razvoja njihova kulturnog identiteta i općenito društveno-gospodarskog razvoja.

---

[39] Grizold Anton, Međunarodna sigurnost i etnički konflikti, Politička misao, Vol XXXV, (1998), br.4, str. 23

[40] Cvrtila Vlatko, Nacionalni interesi i nacionalna sigurnost, Politička misao, Vol XXXII, (1995), broj 2, str 66

[41] Grizold A., op.cit.,, str 26

Razlikujemo različite uzroke etničkih konflikata:

- *militarizaciju* (u nekoj zemlji vojna struktura dobiva odlučujući utjecaj na usmjeravanje društvenog razvoja u smjeru određenih interesa, te vodeću ulogu u vojnoj strukturi države obično ima najjača etnička skupina koja teško postiže kompromis s etničkom manjinom.)
- *fizičko odvajanje* (takva vrsta odvajanja ne održava se samo na stambenim površinama nego i u segregaciji škola, lokala, trgovina itd..)
- *psihološko odvajanje* (je čest uzrok fizičkog razdvajanja. Tu spadaju stereotipi i dehumanizacija)
- *divinizaciju i demonizaciju* (pojavljuju se onda kada je u etnički konflikt snažno upleten vjerski element.)
-*„upadanje u stupicu“* (radi se o uvjerenju da je u konfliktu već previše toga žrtvovano da bi se odustalo i pritom se često rasplamsa i simbolika mučeništva.)
- *povećana emotivnost* Povećana emotivnost pojavljuje se prilikom nabrojenih i drugih procesa koji vode u etnički konflikt. Povećana emotivnost (najjednostavniji oblik iskazuje se u nacionalizmu) najčešće je pojačana strastima i fanatizmom.[42]

Načini rješavanja etničkih konflikata uvelike ovise i o strategiji koju su izabrale etničke skupine. Etnički su konflikti suputnici razvoja globalnog ljudskog društva i to još od davne prošlosti pa je razumljivo da je njihov utjecaj na međunarodni mir i sigurnost u uvjetima globalizacije utoliko veći. Najveća je opasnost nestabilnost multietničkih država.
Uništavanje etničkih skupina, koje vodi u nasilni konflikt, vrlo brzo dobiva međunarodne dimenzije, vrlo često i u obliku međunarodnog terorizma.

[42] Grizold A., op. cit., str.30

8. ZAKLJUČAK

Nakon svih previranja i stanja u kojima se nalazila kroz povijest, Republika Hrvatska uspjela je po pitanju nacionalnih manjina, te razvoja, ostvarivanja i same zaštite njihovih prava napraviti puno. S obzirom na to da je kroz povijest Hrvatska bila u sastavu različitih država, a time i skupina naroda one su ostale i do danas na teritoriju republike, pa s obzirom na to, u takvim se, homogenijim državama, moraju garantirati manjinska prava, a njihovi zahtjevi za uvažavanjem njihove posebnosti kreću se u rasponu od osobne i kulturne autonomije do teritorijalne autonomije i federalizacije države.

Donesen je Ustavni zakon o ljudskim pravima i pravima etničkih i nacionalnih zajednica ili manjina 1991. godine, koji je jamčio manjinama sva prava koja su im potrebna za normalan suživot s ostalim državljanima. Sporazumom o stabilizaciji i pridruživanju s Europskom unijom, Republika Hrvatska se obvezala na novi Ustavni zakon o pravima nacionalnih manjina, koji je proglašen 2002. godine i time je stvoren normativni okvir za ostvarivanje cjelovite zaštite prava pripadnika nacionalnih manjina.

Ustanovljena su i dva nova instituta; vijeća i predstavnici nacionalnih manjina u jedinicama lokalne i područne samouprave, kao i Savjet za nacionalne manjine, a sve to radi sudjelovanja nacionalnih manjina u javnom životu Republike Hrvatske, te radi razmatranja i predlaganja, uređivanja i rješavanja pitanja u svezi s ostvarivanjem i zaštitom prava i sloboda nacionalnih manjina.

Temeljna načela manjinskih prava zapisana su u hrvatski Ustav, te sama manjinska prava danas su mjerilo stanja društvene svijesti i političke kulture u demokratskim državama, kao i adekvatan normativni okvir i uspješna implementacija.

Hrvatski pravni sustav bogat je odredbama kojima se podupiru i štite nacionalne manjine, i to kako odredbama sadržanima u najvažnijim aktima- Ustavu i međunarodnim ugovorima, tako i drugim vrlo značajnim izvorima prava- Ustavnom zakonu i drugim zakonima.
Pripadnici nacionalnih manjina ne bi se trebali smatrati problemom, već bogatstvom i prednošću demokratskog društva.

Od donošenja Ustavnog zakona do danas poduzete su brojne aktivnosti na njegovoj implementaciji i provedbi i same odredbe Ustavnog zakona ugrađivane su u čitav niz zakona. Donesena su i dva Akcijska plana radi učinkovitije provedbe Ustavnog zakona i vode se godišnja izvješća o provedbi Akcijskog plana koja su pokazala visok stupanj njegove provedbe.

Vlada republike Hrvatske kontinuirano ulaže napore i poduzima mjere i aktivnosti u cilju što potpunijeg osiguranja prava pripadnika nacionalnih manjina. Ostvarivanje prava nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj pratile su mnoge međunarodne organizacije i nevladine udruge, a posebno su značajni OESS, Vijeće Europe i Europska unija.

Nakon što je Republika Hrvatska 01.07.2013. godine postala 28. punopravna članica Europske unije, svim građanima Hrvatske, kao i samim pripadnicima nacionalnih manjina otvara se niz novih pogodnosti. „Ujedinjeni u različitosti“ je moto Europske unije u kojoj se poštuje i promiče raznolikost nacionalnih identiteta država članica, te Hrvatska kao članica Europske unije aktivno sudjeluje u donošenju odluka na europskoj razini, pri čemu vlastite interese može zastupati bolje nego da je ostala izvan unije.

Vrlo je bitno da je međuetnički dijalog prisutan na svim razinama društva, a posebno u lokalnim zajednicama jer su tu kontakti intenzivniji i tu se mora ukorijeniti svijest o pravilima i vrijednostima suživota. Stupanj integriranosti nacionalnih manjina još je jedan, zapravo i jedini pokazatelj uspješnosti politike prema nacionalnim manjinama.

Uvijek će na izvjestan način u društvu postojati problem da će većina misliti kako manjine imaju previše prava, a manjine da ih nemaju dovoljno, ali smatram da je država napravila dovoljno da bi i jedni i drugi mogli živjeti normalan suživot sa svim svojim pravima i slobodama. Ostalo je na nama da naučimo prihvaćati i uvažavati jedni druge bez obzira na različitosti.

Kristina Pemper

8. LITERATURA

8.1 PRAVNI AKTI

8.1.1 MEĐUNARODNI PRAVNI PROPISI:

1. Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, NN 6/1999
2. Opća deklaracija o ljudskim pravima, NN 12/2009

8.1.2 EUROPSKI PRAVNI PROPISI:

1.Ugovor o Europskoj zajednici, (pročišćena inačica Ugovora o Europskoj uniji), 2010/C83/01,

8.1.3 HRVATSKI PRAVNI PROPISI:

1. Ustav RH, NN, br. 85/10,
2. Ustavni zakon o ljudskim pravima i slobodama i o pravima etničkih i nacionalnih zajednica ili manjina u RH (pročišćeni tekst), NN 34/1992,
3. Ustavni zakon o pravima nacionalnih manjina, (NN br. 155/02, 47/10, 80/10, 93/11) ,
4. Zakon o uporabi jezika i pisma nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj, NN 51/2000,
5. Zakon o pravnom položaju vjerskih zajednica, NN 83/02, 73/13,
6. Zakon o suzbijanju diskriminacije, NN 85/08,

8.2 KNJIGE:

1. Erceg Tena, Položaj nacionalnih manjina u RH - zakonodavstvo i praksa, Centar za ljudska prava, Zagreb, travanj 2005.,
2. Kregar Josip, Što su ljudska prava, Ljudska prava,Uvod u studij, Zagreb, 2014.,
3. Kymlicka Will, Multikulturalno građanstvo, Liberalna teorija manjinskih prava, Zagreb, 2003.,

4. Smerdel Branko,Ustavno uređenje europske Hrvatske, NN, Zagreb, lipanj 2016.,
5. Tatalović Siniša, Nacionalne manjine u Hrvatskoj, Program Europske unije, Promicanje demokracije i ljudskih prava- CARDS 2002.
6. Vranjican Đerek Tanja, Osobe sa invaliditetom i nacionalne manjine, Pravo, 6. ožujak 2014.g.

8.3 ČLANCI:

1. Ceranić Vedran, Političko predstavljanje nacionalnih manjina u ustavnom poretku Republike Hrvatske, Pravnik, 45 1 (90), 2011.,
2. Cvrtila Vlatko, Nacionalni interesi i nacionalna sigurnost, Politička misao, Vol XXXII, (1995), broj 2,
3. Grizold Anton, Međunarodna sigurnost i etnički konflikti, Politička misao, Vol XXXV, (1998), br.4,
4. Mesić Milan, Pojam nacionalnih manjina i njihovo političko predstavljanje: slučaj Hrvatske, Politička misao: časopis za politologiju, Vol. 50 No. 4, prosinac 2013.,
5. Petričušić Antonija, Antidiskriminacijska politika kao suplementarni model zaštite prava nacionalnih manjina, Zbornik PFZ,61, (2) 643-674 (2011),
6. Tatalović Siniša, Nacionalne manjine i hrvatska demokracija, Politička misao, Vol. XLIII, (2006.), br. 2,
7. Vukas Budislav, Međunarodna zaštita manjina, Politička misao: časopis za politologiju, Vol.12 , No. 1-2, lipanj 1975,
8. Hrvatska enciklopedija Leksikografskoga zavoda Miroslav Krleža, Etničke manjine, dostupno na: http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=18519